

Strasbourg 8.3.2016
COM(2016) 127 final

ANNEX 1

LIITE

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin alustava luonnos

Oheisasiakirja

**KOMISSION TIEDONANTOON EUROOPAN PARLAMENTILLE,
NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA
ALUEIDEN KOMITEALLE**

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevan kuulemisen käynnistäminen

{SWD(2016) 50 final}

{SWD(2016) 51 final}

Sisällys

I LUKU: YHTÄLÄISET MAHDOLLISUUDET JA PÄÄSY TYÖMARKKINOILLE

1. Taidot, koulutus ja elinikäinen oppiminen
2. Joustavat työsopimukset ja työsuhdeturva
3. Ammatinvaihdon turvaaminen
4. Työllisyyden aktiivinen tukeminen
5. Sukupuolten tasa-arvo sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen
6. Yhtäläiset mahdollisuudet

II LUKU: OIKEUDENMUKAISET TYÖLOT JA TYÖEHDOT

7. Työehdot
8. Palkat
9. Työterveys ja työturvallisuus
10. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työntekijöiden osallistuminen

III LUKU: RIITTÄVÄ JA KESTÄVÄ SOSIAALINEN SUOJELU

11. Integroidut sosiaali- ja -palvelut
12. Terveystieteiden huolto ja sairausetuudet
13. Eläkkeet
14. Työttömyysetuudet
15. Vähimmäistoimeentulo
16. Vammaisetuudet
17. Pitkäaikaishoito
18. Lastenhoito
19. Asuminen
20. Peruspalvelujen saatavuus

Taustaksi

Tässä liitteessä esitetään ensimmäinen, alustava hahmotelma Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista yleisön kuulemista varten. Pilari on suunniteltu perustettavaksi euroalueelle, mutta muutkin jäsenvaltiot voisivat osallistua siihen vapaaehtoisesti.

Pilarin lähtökohtana ovat EU:n primaarioikeuteen kirjatut sosiaaliset tavoitteet ja oikeudet. Primaarioikeus käsittää Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU-sopimus), Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus), EU:n perusoikeuskirjan ja Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön. Jotta kuulemisen pohja olisi riittävän laaja, pilarin piiriin kuuluu sekä aloja, joilla EU:lla on valtuudet antaa lainsäädäntöä, että muita aloja, joilla päävastuu on jäsenvaltioilla ja joilla EU toimii pikemminkin tukevassa ja täydentävässä tehtävässä. Pilariin on haettu pohjaa myös kansallisista käytännöistä ja kansainvälisistä oikeuslähteistä.

Pilarissa ei esitetä uudelleen tai muuteta olemassa olevia oikeuksia, vaan ne pysyvät edelleen voimassa. Tarkoituksena on täydentää niitä esittämällä joukko olennaisia periaatteita, jotka osallistuvien jäsenvaltioiden olisi yhteisesti omaksuttava työllisyys- ja sosiaalipolitiikkansa toteuttamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään euroalueen tarpeisiin ja sen kohtaamiin haasteisiin. Kun pilari saadaan perustettua, sen pitäisi toimia vertailukohtana, jonka pohjalta arvioidaan osallistuvien jäsenvaltioiden sosiaali- ja työllisyysasioita koskevaa tulokuntoa ja edistetään kansallisen tason uudistuksia. Sen pitäisi etenkin antaa suuntaa euroalueen uudelle lähentymiselle.

Tässä asiakirjassa esitettävät periaatteet on jaoteltu 20 eri politiikanalalle, joiden katsotaan olevan toimivien ja oikeudenmukaisten työmarkkinoiden ja sosiaaliturvajärjestelmien kannalta olennaisen tärkeitä. Periaatteissa otetaan huomioon taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat, tilanteiden suuri vaihtelu eri puolilla Eurooppaa ja toimintaympäristön muuttuvat realiteetit. Niissä käsitellään keskeisiä syvempään ja oikeudenmukaisempaan talous- ja rahaliittoon liittyviä huolenaiheita. Sellaisia ovat esimerkiksi tarve parantaa kilpailukykyä, lisätä osallistumista työmarkkinoille, kehittää riittävä sosiaalisen suojelun vähimmäistaso, hyödyntää ihmisten koko potentiaali, varmistaa julkisen talouden kestävyys sekä parantaa talouden rakenteiden mukautumis- ja sietokykyä.

Nyt esitettävien periaatteiden piiriin kuuluvat EU:n kansalaiset ja EU:ssa laillisesti oleskelevat kolmansien maiden kansalaiset, aktiiviset ja työvoiman ulkopuoliset, aina kunkin periaatteen sanamuodon mukaan. Tässä kuulemisessa tarkoitetaan ”työntekijällä” henkilöä, joka tietyn ajan suorittaa tehtäviä toiselle henkilölle ja saa siitä korvauksen ja toimii tuon henkilön valvonnassa etenkin siltä osin kuin kyse on työajasta, työpaikasta ja työn sisällöstä.

”Itsenäisellä ammatinharjoittajalla” tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa ansiotoimintaa omaan lukuunsa. ”Työllisillä” puolestaan tarkoitetaan sekä työntekijöitä että itsenäisiä ammatinharjoittajia. Näiden termien soveltamisalaa voidaan joutua kuulemisen kuluessa täsmentämään.

Periaatteiden valinnassa ja muotoilussa on hyödynnetty muiden muassa talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa annettuja ohjeita, EU:n johdettua oikeutta ja mahdollisia ei-sitovia säädöksiä. Jotta periaatteet asettuisivat paremmin asiayhteyteensä, tässä esityksessä esitellään keskeisiä ratkaisemista kaipaavia haasteita, tuodaan esiin kustakin periaatteesta saatava potentiaalinen lisäarvo ja mainitaan tekstiruuduissa tapauksen mukaan vastaavat primaarioikeuteen perustuvat oikeudet. Periaatteista olisi käytävä laajaa keskustelua ja niitä olisi täsmennettävä kuulemisen valossa, jotta vuonna 2017 voitaisiin saada valmiiksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva ehdotus.

I LUKU: YHTÄLÄISET MAHDOLLISUUDET JA PÄÄSY TYÖMARKKINOILLE

1. Taidot, koulutus ja elinikäinen oppiminen

Perustason kielitaito, luku- ja kirjoitustaito, laskutaito ja tietotekniset taidot luovat perustan oppimiselle. Niiden hankkiminen on kuitenkin haasteellista merkittävälle osalle väestöstä lapsista aikuisiin. Jotta koulutustulosten laatua ja merkityksellisyyttä voitaisiin parantaa, koulutusjärjestelmistä on tultava tehokkaampia ja tasavertaisempia ja niiden on vastattava paremmin työmarkkinoiden ja yhteiskunnan tarpeisiin. Kaikilla on oltava taloudellisista resursseistaan riippumatta tasapuoliset mahdollisuudet hankkia perus- ja avaintaidot peruskoulutuksessa, ja sen täydennykseksi aikuisilla on oltava laadukkaat mahdollisuudet hankkia nämä taidot elämänsä aikana. Kun väestö ikääntyy, työssäoloikä pitenee ja kolmansista maista tulee lisää maahanmuuttajia, tarvitaan lisätoimia taitojen parantamiseksi ja elinikäisen oppimisen toteuttamiseksi, jotta pystytään sopeutumaan teknologisiin muutoksiin ja työmarkkinoiden nopeaan muuttumiseen.

- a. *Kaikilla on oltava mahdollisuus saada elämänsä aikana laadukasta koulutusta, jonka avulla voi hankkia riittävät perus- ja avaintaidot, joita tarvitaan aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunta- ja työelämän toimintaan. Heikosti koulutettuja nuoria ja työkäisiä on kannustettava parantamaan taitojaan.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 14 artikla: *Jokaisella on oikeus koulutukseen ja oikeus saada ammatillista koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta. Tähän oikeuteen kuuluu mahdollisuus saada maksutta oppivelvollisuuteen perustuvaa opetusta.*

SEUT-sopimuksen 165 ja 166 artiklassa määrätään, että unioni toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa ja myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa.

2. Joustavat työsopimukset ja työsuhdeturva

Joustavat työsopimukset voivat helpottaa pääsyä työmarkkinoille ja uran vaihtamista. Niiden ansiosta työnantajat pystyvät vastaamaan kysynnän vaihteluun. Digitaalitalous muuttaa työjärjestelyjä ja synnyttää uudenlaisia työskentelymalleja, kuten itsenäistä ammatinharjoittamista. Se voi tarjota useammanlaisia reittejä työmarkkinoille ja auttaa ihmisiä pysymään aktiivisina. Eri työsopimuksissa on kuitenkin edelleen hyvin erilaisia työehtoja.

Lisäksi on nk. harmaita alueita, kuten taloudellisesti riippuvainen tai näennäinen itsenäinen ammatinharjoittaminen, jotka voivat johtaa oikeudellisesti epäselviin tilanteisiin ja häitätä mahdollisuuksia päästä sosiaalisen suojelun piiriin. Tällaiset ilmiöt saattavat johtaa epävarmoihin työsuhteisiin taikka jakautuneisiin kahden kerroksen työmarkkinoihin. Se häitää tuottavuutta ja aiheuttaa syrjäytymistä. Tilapäiset työsuhteet voivat aiheuttaa epävarmuutta: niissä irtisanomissuoja on heikompi, palkka pienempi ja mahdollisuudet saada sosiaalista suojelua ja koulutusta huonommat. Kun käyttöön otetaan sellaisia sopimuksia, joissa takuut ja kustannukset ovat vertailukelpoiset, tilapäiset työsuhteet voivat toimia ponnahduslautana vakituisen ja turvattuun työsuhteeseen ja parantaa työmarkkinoiden häiriönsietokykyä.

- a. *On varmistettava yhdenvertainen kohtelu työsopimuksesta riippumatta, ellei erilainen kohtelu ole objektiivisista syistä perusteltua. Epävakaiden ja tilapäisten työsuhteiden väärinkäyttö on ehkäistävä.*
- b. *Joustavat työehdot voivat tarjota portin työmarkkinoille ja antaa työnantajille mahdollisuuden vastata kysynnän vaihteluihin nopeasti. On kuitenkin huolehdittava siitä, että siirrytään kohti toistaiseksi voimassaolevia sopimuksia.*

SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia työehtojen alalla.

3. Ammatinvaihdon turvaaminen

Työelämä muuttuu yhä vaihtelevammaksi: ihmisillä on elinaikanaan monia työpaikkoja ja monenlaisia työsuhteita, työuran keskeytymisiä, enemmän ammatillisia muutoksia, ja heidän liikkuvuutensa lisääntyy. Jotta teknologisesta muutoksesta ja nopeasti muuttuvista työmarkkinoista saataisiin mahdollisimman suuri hyöty, on tarjottava nopeampaa ja parempaa tukea työpaikan ja ammatin vaihtoon sekä taitojen säännölliseen parantamiseen koko työiän aikana.

Taitojen parantamiseen tarvitaan investointeja työntekijöiltä, yrityksiltä ja yhteiskunnalta. Osa sosiaalisen suojelun etuuksista, kuten työeläkkeet, työttömyysetuudet, sairausvakuutus tai koulutusetuudet, ovat sellaisia, joita ei ole aina helppo saada mukaansa työpaikkaa vaihtaessa, eikä niitä voi hyödyntää tai kerryttää itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi ryhdyttäessä. Toisaalta työnhakijoilla tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevilla on sellaisia oikeuksia, joiden ei pitäisi muodostua esteeksi työhön palaamiselle tai yrityksen perustamiselle.

- a. *Kaikilla työikäisillä on oikeus saada henkilökohtaisesti räätälöityä apua työnhakuun, ja heitä on kannustettava kouluttautumaan ja kohentamaan taitojaan työmarkkina- tai yrittäjyyšnäkymiä parantamiseksi ja työpaikasta tai ammatista toiseen siirtymisen nopeuttamiseksi.*

- b. On varmistettava, että työuran aikana kertyneet sosiaali- ja koulutusoikeudet voidaan säilyttää ja siirtää, jotta siirtyminen työpaikasta tai ammatista toiseen olisi helpompaa.**

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on työllisyyden edistäminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamisesta.

4. Työllisyyden aktiivinen tukeminen

Pitkittyvä, toistuva ja pitkäaikainen työttömyys edellyttää etenkin nuorten ja heikosti koulutettujen kohdalla riittävää ja kohdennettua tukea (takaisin) työelämään siirtymiseen samoin kuin toimia, joiden avulla he voivat hankkia taitoja, pätevyyksiä tai työkokemusta, joita he tarvitsevat siirtyäkseen uusiin työtehtäviin. Kun tällaiset toimenpiteet ovat nopeasti ja tehokkaasti käytettävissä, voidaan torjua syrjäytymistä työmarkkinoilta ja yhteiskunnan toiminnasta.

- a. Kaikille alle 25-vuotiaille nuorille on tarjottava laadukas työ-, jatkokoulutus-, oppisopimus- tai harjoittelupaikka neljän kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta tai virallisen koulutuksen päättämisestä.**
- b. Lisäksi on varmistettava, että rekisteröidyille pitkäaikaistyöttömille tarjotaan henkilökohtainen arvio ja henkilökohtaista ohjausta sekä työllistymissopimus, joka käsittää henkilökohtaisen tarjouksen ja jossa määritellään yksi yhteyspiste, viimeistään kun työttömyys on kestänyt 18 kuukautta.**

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on työllisyyden edistäminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään lisäksi, että unioni vahvistaa vähimmäisvaatimukset ja tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia työmarkkinoilta syrjäytyneiden henkilöiden integroimisen edistämiseksi.

5. Sukupuolten tasa-arvo sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen

Vaikka naisten koulutustaso on jo korkeampi kuin miesten, heidän osuutensa työllisistä on suhteessa pieni, he ovat ylliedustettuina osa-aikatoissa ja pienipalkkaisilla aloilla, ja heidän tuntipalkkansa on pienempi. Naisten osallistumista työmarkkinoille on olennaisen tärkeää tukea, jotta yhtäläiset mahdollisuudet voivat toteutua, ja työvoiman ikääntyessä siitä tulee taloudellisesti välttämätöntä.

Jos tarjolla ei ole riittävántasoisia loma- ja hoitojärjestelyjä lapsista ja muista huollettavista perheenjäsenistä huolehtimiseen, hoitovelvollisuuksista huolehtivat (etupäässä naiset) eivät välttämättä voi tai halua jatkaa työssään tai palata työhön. Naisten osallistumista työmarkkinoille estäviä tekijöitä ovat esimerkiksi riittämätön työn ja yksityiselämän yhteensovittamista koskeva politiikka, kotitalouden toista tulonsaajaa koskevat verotukselliset esteet tai työn liiallinen verotus sekä opiskelualoihin ja ammatteihin liittyvät stereotyyptit.

Itsenäisillä ammatinharjoittajilla tai muussa kuin kokopäiväisessä ja vakituksessa työsuhteessa työskentelevillä ei ole tasaveroisia mahdollisuuksia saada palkallista perhevapaata tai hyödyntää vakuutusjärjestelmiä. Kun miehille ei tarjota riittäviä mahdollisuuksia ottaa vapaata eikä heitä kannusteta riittävästi siihen, naisten rooli ensisijaisina hoivaajina vahvistuu, mikä haittaa naisten työllisyyttä.

Työn järjestämiseen löytyy lisäksi entistä enemmän joustomahdollisuuksia, joita tarjoavat osaltaan digitaalinen työympäristö sekä mahdollisuus tehdä useampaa työtä jakamis- ja yhteistyötaloudessa. Joustavilla työjärjestelyillä voidaan lisäksi helpottaa työn ja yksityiselämän yhteensovittamista, kun sekä työlliset että yritykset voivat mukauttaa työaikoja ja -muotoja tarpeidensa mukaan.

- a. *On edistettävä sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja koulutuksessa, varmistettava yhdenvertainen kohtelu kaikilla osa-alueilla palkka mukaan luettuna, poistettava esteitä naisten osallistumiselta ja estettävä työmarkkinoiden eriytyminen.*
- b. *Kaikilla perheellisillä ja hoitovelvollisuuksista huolehtivilla on oltava käytettävissään riittävät vapaajärjestelyt lasten ja muiden huollettavien sukulaisten hoitamiseen ja mahdollisuudet saada hoitopalveluja.¹ Naisia ja miehiä on kannustettava käyttämään vapaita tasapuolisesti esimerkiksi tarjoamalla molemmille mahdollisuus palkalliseen vanhempainvapaaseen.*
- c. *Työnantajien ja työntekijöiden yhteisestä sopimuksesta on oltava tarjolla joustavia työjärjestelyjä, myös työaikaan liittyviä, ja niiden käyttöä on edistettävä ottaen huomioon sekä työntekijöiden että työnantajien tarpeet.*

¹ Jäljempänä esitettävien periaatteiden 17 ja 18 mukaisesti.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 33 artikla: *Voidakseen sovittaa yhteen perhe- ja työelämänsä jokaisella on oikeus suojaan irtisanomiselta äitiyteen liittyvän synn vuoksi sekä oikeus vanhempainlomaan ja palkalliseen äitiyslomaan lapsen syntymän tai lapseksiottamisen johdosta.*

SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työympäristöstä, työehdoista sekä miesten ja naisten tasa-arvosta asioissa, jotka koskevat heidän mahdollisuuksiaan työmarkkinoilla sekä heidän kohteluaan työssä.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artikla: *Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on varmistettava kaikilla aloilla työelämä ja palkkaus mukaan lukien. Tasa-arvon periaate ei estä pitämästä voimassa tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka tarjoavat erityisetuja aliedustettuna olevalle sukupuolelle.*

SEU-sopimuksen 3 artiklan mukaan unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää. SEUT-sopimuksen 8 artiklan mukaan unioni pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa. SEUT-sopimuksen 19 artiklan mukaan unioni voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi. SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työmarkkinoilta syrjäytyneiden henkilöiden integroimisesta sekä miesten ja naisten tasa-arvon edistämisestä, kun kyse on heidän mahdollisuuksistaan työmarkkinoilla sekä heidän kohtelustaan työssä.

6. Yhtäläiset mahdollisuudet

Sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä on laitonta koko unionissa. Eräillä ryhmillä on kuitenkin vaikeuksia päästä työelämään. Etenkin kolmansien maiden kansalaiset ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat työllisten joukossa aliedustettuina, ja heillä on suhteessa suurempi köyhyys- ja sosiaalisen syrjäytymisen riski. On tärkeää puuttua heidän osallistumisensa esteisiin, joita voivat olla muiden muassa kielimuuri taikka puutteet taitojen ja pätevyysien tunnustamisessa. Mitä tulee syrjintään, joka perustuu kansallisuuteen tai etniseen alkuperään, käytännön kokemus osoittaa, etteivät työnantajat ole täysin tietoisia syrjimättömistä työhönottomenettelyistä eivätkä syrjinnän kohteena olevat oikeuksistaan.

Naisten osallistumista työmarkkinoille on olennaisen tärkeää tukea, jotta yhtäläiset mahdollisuudet voivat toteutua, ja työvoiman ikääntyessä siitä tulee taloudellisesti välttämätöntä.

a. On tehostettava aliedustettujen ryhmien osallistumista työmarkkinoille ja varmistettava yhdenvertainen kohtelu kaikilla osa-alueilla muun muassa lisäämällä tietoisuutta syrjinnästä ja puuttumalla siihen.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artikla: *Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu sukupuoleen, rotuun, ihonväriin tai etniseen taikka yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, kansalliseen*

vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen tai muuhun sellaiseen seikkaan.

SEU-sopimuksen 3 artiklan mukaan unioni torjuu sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää. SEUT-sopimuksen 8 artiklan mukaan unioni pyrkii poistamaan eriarvoisuutta miesten ja naisten välillä sekä edistämään miesten ja naisten välistä tasa-arvoa. SEUT-sopimuksen 19 artiklan mukaan unioni voi toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiseksi. SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työmarkkinoilta syrjäytyneiden henkilöiden integroimisesta sekä miesten ja naisten tasa-arvon edistämisestä, kun kyse on heidän mahdollisuuksistaan työmarkkinoilla sekä heidän kohtelustaan työssä.

II LUKU: OIKEUDENMUKAISET TYÖLOT JA TYÖEHDOT

7. Työehdot

Uusien joustavien työnteon muotojen yhteydessä on entistäkin huolellisemmin määritettävä työn luonne, määrä tai kesto, asianomaiset työnantajat ja työhön liittyvän sosiaalisen suojelun taso sekä vältettävä koeajan väärinkäyttöä. Hajautetut, omiin järjestelyihin perustuvat työmuodot voivat lisätä työntekijän itsenäisyyttä ja edistää yrityksen kehitystä mutta toisaalta vähentää tietoisuutta oikeuksista ja hämärtää työnantajien tiedottamisvaatimuksia. Voimassa olevia EU:n säännöksiä, jotka koskevat työehdoista ilmoittamista työntekijöille, ei sovelleta heti työsuhteen alusta, ja niitä on yhä hankalampi soveltaa, kun yritysten organisaatiomalleista tulee entistä kansainvälisempiä, liikkuvampia, digitaalisempia ja hajautetumpia. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten päättämistä koskeva sääntely on monimutkaista, kallista ja epävarmaa, minkä vuoksi yritykset ovat haluttomia palkkaamaan työntekijöitä. Se johtaa myös siihen, ettei voimassa olevia sääntöjä sovelleta johdonmukaisesti.

- a. *Jokaiselle työntekijälle on ennen työsuhteen alkamista ilmoitettava kirjallisesti työsuhteesta johtuvista oikeuksista ja velvollisuuksista.*
- b. *Jos käytetään koeaikaa, sen on oltava kestoltaan kohtuullinen ja työntekijöiden on ennen sen alkamista saatava tiedot siihen sovellettavista ehdoista.*
- c. *Työntekijän irtisanominen on perusteltava, sitä on edelletävä kohtuullinen irtisanomisaika, siitä on maksettava kohtuullinen korvaus, ja siitä on voitava tehdä nopea ja toimiva valitus puolueettomassa riitojenratkaisujärjestelmässä.*

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 30 artikla: *Jokaisella työntekijällä on oikeus suojaan perusteettomalta irtisanomiselta unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti.*

SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työehdoista tai työntekijöiden suojelusta työ sopimuksen päättymisen yhteydessä.

8. Palkat

Riittävántasoisilla vähimmäispalkoilla varmistetaan työntekijöille ja heidän perheilleen kohtuullinen elintaso ja autetaan vähentämään työssäkäyvien köyhyyttä. Kun ne ovat laajalti käytössä, vältetään vääristymät, jotka johtaisivat kahden kerroksen työmarkkinoihin. Ennustettava palkkakehitys on tärkeää yritysten toimintaympäristön vakaudelle. Vähimmäispalkat on vahvistettava tasolle, joka säilyttää heikosti koulutettujen työllisyysnäköymät ja tekee työstä kannattavaa työttömille ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleville. Palkkakehityksen sovittaminen tuottavuuteen on osoittautunut ratkaisevaksi tekijäksi kilpailukyvyn kannalta etenkin euroalueella.

- a. *Kaikesta työstä on maksettava kohtuullinen palkka, joka takaa kohtuullisen elintason. Vähimmäispalkat on vahvistettava läpinäkyvällä ja ennustettavalla menettelyllä, jolla taataan mahdollisuus työllistyä ja motivoidaan työnhakuun. Palkkojen on kehityttävä rinta rinnan tuottavuuden kehityksen kanssa. Tässä yhteydessä on kuultava työmarkkinaosapuolia ja noudatettava kansallisia käytäntöjä.*

9. Työterveys ja työturvallisuus

Vähemmän vakaiden työsuhteiden, uudenlaisten työjärjestelyjen ja työvoiman ikääntymisen myötä on tullut esiin uusia työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyviä haasteita. Kun kaikkia työntekijöitä työjärjestelyistä riippumatta suojellaan työtapaturmilta ja sairauksilta ja kun puututaan esimerkiksi taloudellisesti riippuvaisen tai näennäisen itsenäisen ammatinharjoittamisen kaltaisiin harmaisiin alueisiin, jotka johtavat oikeudellisesti epäselviin tilanteisiin, tarjolla on hyvä keino vähentää työsuhteiden epävarmuutta ja sosiaalikuluja sekä parantaa yritysten tuottavuutta. Jotta uudelleenintegroitua ja kuntoutusta voitaisiin tehostaa, työnantajien on osallistuttava enemmän uudelleen koulutukseen tai työpaikkojen mukauttamiseen. Ennaltaehkäisevien ja korjaavien toimenpiteiden toteuttaminen on pienille yrityksille edelleen työlästä.

- a. *On varmistettava riittävántasoinen suojeleminen kaikilta työstä mahdollisesti syntyviltä riskeiltä. Sen toteuttamiseen on annettava asianmukaista tukea etenkin mikro- ja pienyrityksille.*

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 31 artikla: *Jokaisella työntekijällä on oikeus terveellisiin, turvallisiin ja ihmisarvoisiin työoloihin ja työehtoihin.*

SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa direktiivein vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työympäristön parantamisesta työntekijöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi.

10. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työntekijöiden osallistuminen

Hyvin toimivaan työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun tarvitaan riippumattomat ja edustavat työmarkkinaosapuolet, joilla on valmiudet solmia työehtosopimuksia. Kun otetaan huomioon organisaatioiden keventyminen ja edustuksen pienentyminen, työmarkkinaosapuolten on kohennettava valmiuksiaan osallistua entistä toimivampaan ja tehokkaampaan vuoropuheluun. EU:n ja kansallisen tason työmarkkinaosapuolten osallistuminen on olennaista talous- ja sosiaalipolitiikan muotoilun ja täytäntöönpanon onnistumiselle. Tämä pätee myös työllisyyden turvaamiseen laskusuhdanteissa. Uudenlaiset työn järjestämisen muodot esimerkiksi palvelualalla ja digitaalisuudessa tekevät työntekijöiden osallistumisesta epätasaista ja heille suunnattavasta tiedottamisesta ja heidän kuulemisestaan monimutkaisempaa.

- a. Työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa muotoiltaessa ja toteutettaessa on kuultava työmarkkinaosapuolia. Niitä on kannustettava laatimaan työehtosopimuksia niiden kannalta merkityksellisissä asioissa. Tällöin on kunnioitettava kansallisia perinteitä sekä osapuolten itsenäisyyttä ja työtaisteluoikeutta.***
- b. On huolehdittava siitä, että kaikki työntekijät, myös digitaalisesti tai toisesta maasta käsin työskentelevät, tai heidän edustajansa saavat tietoa ja heitä kuullaan hyvissä ajoin etenkin silloin, kun kyse on yritysten joukkoirtisanomisista, siirroista, rakennemuutoksista tai sulautumisista.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 12 ja 27 artikla: Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi. Työntekijöille tai heidän edustajilleen on asianmukaisilla tasoilla taattava mahdollisuus saada riittävän ajoissa tietoa ja tulla kuulluksi unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisissa tapauksissa ja niissä määrätyn edellytyksin.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 28 artikla: Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi työtaistelutoimiin, lakko mukaan lukien.

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen. SEUT-sopimuksen 152 artiklassa määrätään, että unioni tunnustaa työmarkkinaosapuolten aseman ja edistää niiden välistä vuoropuhelua. SEUT-sopimuksen 153 artiklan mukaan unioni vahvistaa vähimmäisvaatimuksia sekä tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on tiedottamisesta työntekijöille ja työntekijöiden kuulemisesta sekä työntekijöiden ja työnantajien edustamisesta ja heidän etujensa kollektiivisesta turvaamisesta. SEUT-sopimuksen 154 ja 155 artiklassa annetaan työmarkkinaosapuolille rooli lainsäädäntömenettelyssä.

III LUKU: RIITTÄVÄ JA KESTÄVÄ SOSIAALINEN SUOJELU

11. Integroidut sosiaali- ja palvelut

On tapauksia, joissa etuuksia ja palveluja, virastoja ja hakumenettelyjä on niin monia, että ihmisten on vaikea saada kaikkea tarvitsemaansa tukea. Kun etuuksia ja palveluja ei ole integroitu toisiinsa, niillä ei pystytä tehokkaimmalla tavalla torjumaan köyhyyttä eikä tukemaan sosiaalista integroitumista ja työmarkkinoille integroitumista. Tehokkaaseen tukeen päästään kolmitahoisella mallilla, jossa sosiaalietuudet, aktiivinen tuki ja sosiaalipalvelut sovitetaan yhteen. Tässä yhteensovittamisessa olisi tarkasteltava etuusoikeuksia ja etuuksien kattavuutta, koordinoitua tuen tarjoamista sekä joidenkin oikeuksien säilyttämistä, kun henkilö palaa työhön tai ryhtyy itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi. Kun etuudet ja palvelut integroidaan toisiinsa paremmin, sosiaalisen suojelun kustannusvaikuttavuus voi parantua.

- a. Sosiaalisen suojelun etuudet ja palvelut on integroitava toisiinsa mahdollisimman pitkälti, jotta voidaan parantaa niiden johdonmukaisuutta ja vaikuttavuutta sekä tukea sosiaalista integroitumista ja työmarkkinoille integroitumista.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: *Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojeleminen ja syrjinnän torjuminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamisesta ja ihmisten integroimisesta työmarkkinoille.

12. Terveystieteiden ja sairauslääkinnän

Väestön ikääntyminen ja hoitojen kalleus aiheuttavat lisää painetta terveydenhuoltojärjestelmien kestävyydelle ja mahdollisuuksille tarjota riittävä terveydenhuolto kaikille. Hoitojen tuloihin nähden korkean hinnan ja liian pitkien jonotusaikojen on osoitettu vaikuttavan keskeisellä tavalla siihen, etteivät ihmiset saa lääketieteellistä hoitoa. Jotta voidaan varmistaa, että laadukas hoito on kaikkien saatavilla, ja samalla taata terveydenhuoltojärjestelmien rahoituksen kestävyys sekä tukea kustannustehokasta hoidon tarjoamista, terveyden edistämistä ja sairauksien ennaltaehkäisemistä, on pontevammin parannettava terveydenhuoltojärjestelmien joustavuutta, vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Näin voidaan myös parantaa järjestelmien kykyä sopeutua haasteisiin. Tarjoamalla terveydenhuolto kaikkien saataville ja puuttamalla terveyseroihin voidaan lujittaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja parantaa taloudellisia tuloksia.

Sairausetuksiin ja palkalliseen sairauslomaan liittyvät järjestelyt poikkeavat toisistaan huomattavasti, kun tarkastellaan odotusaikoja, kestoja, korvaustasoja ja valvontamekanismeja. Ongelmana on edelleen se, miten voidaan varmistaa, että sairausetuudet tarjoavat riittävän vähimmäiskorvaustason, ja edistää kuntoutusta ja uudelleenintegroitumista ja samalla säilyttää järjestelmien rahoituksen kestävyys.

- a. *Jokaisella on oltava mahdollisuus saada nopeasti laadukkaita ennaltaehkäiseviä ja hoitavia terveydenhuoltopalveluja. Niiden tarvitseminen ei saa johtaa köyhyteen tai taloudelliseen ahdinkoon.*
- b. *Terveydenhuoltojärjestelmissä on tuettava hoidon kustannustehokasta tarjoamista ja vahvistettava terveyden edistämistä ja sairauksien ennaltaehkäisemistä, jotta voidaan parantaa järjestelmien joustokykyä ja niiden rahoituksen kestävyttä.*
- c. *On varmistettava, että kaikilla työntekijöillä työ sopimustyyppistä riippumatta on oikeus asianmukaisesti palkattuun sairauslomaan sairauden aikana. Itsenäisten ammatinharjoittajien osallistumista vakuutusjärjestelmiin on edistettävä. Nopean työhönpaluun mahdollistamiseksi on edistettävä tehokasta uudelleenintegroitumista ja kuntoutusta.*

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 35 artikla: *Jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisin edellytyksin. Ihmisten terveyden korkeatasoinen suojeleminen varmistetaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa.* Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: *Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuksiin ja sosiaalipalveluihin [– –] sairauden varalta.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojeleminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta ja sosiaalisen suojeleminen järjestelmien nykyaikaistamisesta.

SEUT-sopimuksen 168 artiklassa määrätään, että kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan ihmisten terveyden korkeatasoinen suojeleminen.

13. Eläkkeet

Ihmiset elävät entistä pitempään ja työikäinen väestö pienenee. Tämä luo paineita siihen, miten voidaan varmistaa eläkkeiden rahoituksen kestävyys ja se, että niillä voidaan tarjota kohtuullinen toimeentulo. Lakisääteinen eläkeikä olisi kytkettävä eliniänodotteeseen ja todellisen ja lakisääteisen eläkkeellesiirtymisiän eroa olisi pienennettävä, jotteivät ihmiset jäisi työvoiman ulkopuolelle jo varhain. Tämä on tärkeää, jotta voidaan varmistaa julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä ja säilyttää samalla sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus.

Monissa jäsenvaltioissa on lisähaasteena eläkkeiden riittämätön taso. Eläkkeissä on useimmissa maissa lisäksi suuria sukupuolieroja: naisten pienemmät ansiot ja toistuvat työurakatkokset kerryttävät heille vähemmän eläkemaksuja ja lopulta myös vähemmän eläkeoikeuksia.

Eläkkeen riittämättömyys ja lisäeläketurvan heikkous on suurempana uhkana myös itsenäisillä ammatinharjoittajilla ja epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevillä.

- a. *Eläkkeillä on taattava kaikille kohtuullinen elintaso eläkeiässä. Eläkkeiden sukupuolieroja on pienennettävä esimerkiksi lukemalla hoitojaksot asianmukaisesti hyväksi. Itsenäisten ammatinharjoittajien osallistumista eläkejärjestelmiin on edistettävä kansallisten ominaispiirteiden mukaisesti.*
- b. *Eläkejärjestelmissä on pyrittävä turvaamaan eläkkeiden kestävyys ja tuleva riittävyys huolehtimalla eläkemaksujen laajasta kattavuudesta, kytkemällä lakisääteinen eläkeikä eliniänodotteeseen ja kuromalla todellisen ja lakisääteisen eläkkeellesiirtymisiän ero umpeen, jotteivät ihmiset jäisi työvoiman ulkopuolelle jo varhain.*

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artiklan mukaan *unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaan vanhuuden varalta ja oikeuden sosiaaliapuun jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja, ja kunnioittaa näitä oikeuksia.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojeleminen ja syrjinnän torjuminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja sosiaalisen suojeleminen järjestelmien nykyaikaistamisesta.

14. Työttömyysetuudet

Tehokkaat työttömyysetuudet mahdollistavat työnhaun ja parantavat työpaikkojen kysynnän ja tarjonnan kohtaamista, tarjoavat taloudellista turvaa työttömyyskausiin, ehkäisevät köyhyyttä ja mahdollistavat automaattisen vakautumisen laskusuhdanteessa. Työttömyysetuuksien kattavuus on niiden saamiseen sovellettavien tiukkojen vaatimusten vuoksi joissakin tapauksissa erittäin heikko. Huolta aiheuttavat myös etuuksien kesto joissakin jäsenvaltioissa sekä työnhakua ja aktiivisiin tukitoimiin osallistumista koskevien edellytysten noudattamisen valvonta.

- a. *Työttömien tukemisessa on paitsi tarjottava riittävääntasoiset työttömyysetuudet myös edellytettävä niihin liittyvää aktiivista työnhakua ja osallistumista aktiivisiin tukitoimiin. Etuuksien keston on oltava sellainen, että niiden saajalla on riittävästi aikaa hakea työtä ja että ne toimivat kannustimina nopeaan paluuseen työhön.²*

² Ks. periaate 3.

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: *Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuuksiin – – työpaikan menetyksen yhteydessä – –, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojelu ja syrjinnän torjuminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamisesta.

15. Vähimmäistoimeentulo

Useimmissa jäsenvaltioissa – muttei kaikissa – taataan vähimmäistulo ihmisille, jotka ovat köyhyysriskissä ja joilla ei ole muuta toimeentuloa. Tällä hetkellä ongelmia ovat muiden muassa se, ettei etuuksien taso anna edunsaajille mahdollisuutta päästä köyhyydestä, etuuksien heikko kattavuus sekä se, että vähimmäistoimeentulotuen hakeminen on niin monimutkaista, ettei sitä haeta. Työikäisten kohdalla heikot yhteydet aktiivisiin tukitoimiin ja sosiaalipalveluihin sekä se, ettei etuuksia asteittain vähennetä työhön palatessa, saattavat johtaa etuusloukkuihin ja tehdä työn vastaanottamisesta vähemmän houkuttelevaa. Toimeentuloturva ei kata riittävällä tavalla niitä, jotka käyttävät työttömyysetuutensa loppuun, eikä työttömyysetuuksia ja vähimmäistoimeentuloetuksia koordinoida riittävästi. Vähimmäistoimeentuloturva ei useimmissa jäsenvaltioissa riitä nostamaan muita toimeentulonlähteitä vailla olevia ikääntyneitä pois köyhyydestä.

- a. *Kaikille, joiden varat eivät riitä kohtuulliseen elintasoon, on taattava riittävät vähimmäistoimeentuloetuudet. Työikäisten tapauksessa näihin etuuksiin on liitettävä vaatimus osallistua aktiivisiin tukitoimiin, jotta edunsaajia rohkaistaan integroitumaan (uudelleen) työmarkkinoille.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: *Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden toimeentuloturvaan ja asumisen tukeen tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja – –, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on syrjinnän torjuminen.

SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja ihmisten integroimisesta työmarkkinoille.

16. Vammaisetuudet

Köyhyysriski ja sosiaalisen syrjäytymisen riski on vammaisilla suurempi kuin väestöllä yleensä. Työpaikkojen esteettömyydessä on puutteita, ja lisäksi he kohtaavat syrjintää ja vero- ja etuusjärjestelmään liittyviä esteitä. Vammaiseturuksien rakenne voi johtaa etuuseloukkuihin esimerkiksi silloin, kun etuudet peruutetaan kokonaan työelämään siirryttäessä tai palattaessa. Myös tukipalvelujen saatavuus voi vaikuttaa kykyyn osallistua työ- ja yhteiskuntaelämään.

- a. *Vammaisille on taattava palvelut ja perustoimeentulo, jotka antavat heille kohtuullisen elintason. Etuuksien saamiseen sovellettavat ehdot eivät saa aiheuttaa esteitä työnteolle.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 26 artikla: *Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osalliseksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän itsenäistä elämäänsä, yhteiskunnallista ja ammatillista sopeutumistaan sekä osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojele ja syrjinnän torjuminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja sosiaalisen suojelelun järjestelmien nykyaikaistamisesta.

17. Pitkäaikaishoito

Väestön ikääntyminen, muuttuvat perherakenteet ja naisten työvoimaosuuden kasvu lisäävät pitkäaikaishoidon kysyntää. Omaishoitajat, jotka ovat yleensä naisia, paikkaavat usein sen, ettei laitoshoidtopalveluja ole saatavilla tai ne ovat kalliita. Vaikka järjestetty kotihoito olisi monille edunsaajille ja perheenjäsenille mieluisin vaihtoehto, sen kehitysaste on niin heikko, että epävirallinen hoito on monille perheille usein ainoa mahdollisuus. Sen kustannukset ovat kuitenkin suuret. Jotta voitaisiin varmistaa mahdollisuudet saada riittäviä pitkäaikaishoitopalveluja ja huolehtia samalla niiden tarjoamisjärjestelmien rahoituksen kestävyyydestä, on pitkäaikaishoidon tarjoamista ja rahoitusta vielä parannettava.

- a. *On huolehdittava siitä, että saatavilla on pätevien ammattihenkilöiden tarjoamia laadukkaita ja kohtuuhintaisia pitkäaikaishoitopalveluja, myös kotihoitoa.***
- b. *Pitkäaikaishoitopalvelujen tarjoamista ja rahoitusta on lisättävä ja parannettava, jotta asianmukaista hoitoa on tarjolla kestävältä rahoitus pohjalta.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: *Unioni tunnustaa oikeuden sosiaaliturvaetuuksiin ja sosiaalipalveluihin, joilla taataan suoja muun muassa hoidon tarpeen varalta – –, ja se kunnioittaa tätä oikeutta.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojelu. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta ja sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamisesta.

18. Lastenhoito

Lastenhoitopalvelut parantavat lasten kognitiivista ja sosiaalista kehitystä etenkin niiden kohdalla, jotka elävät muita heikommassa asemassa olevissa talouksissa. Lisäksi ne kohentavat koulutus- ja työmarkkinanäkymiä myöhemmällä iällä. Viralliset lastenhoitopalvelut ovat myös keskeinen tekijä, jolla parannetaan työn ja yksityiselämän yhteensovittamista ja kannustetaan lasten vanhempia ja etenkin äitejä käymään työssä. Palvelujen heikko tarjonta ja saatavuus, hinta ja puutteellinen laatu ovat kuitenkin niiden käytön kannalta suuria ongelmia, jotka haittaavat lasten kehitystä. Ongelmana on myös heikoista oloista tulevien lasten huonot mahdollisuudet päästä hoidon piiriin.

- a. *Kaikille lapsille on taattava pääsy pätevien ammattihenkilöiden tarjoamien laadukkaiden ja kohtuuhintaisten hoitopalvelujen piiriin.***
- b. *Toimenpiteisiin on ryhdyttävä jo varhaisessa vaiheessa, ja lasten köyhyyden torjumiseen olisi omaksuttava ennaltaehkäiseviä malleja, kuten erityisiä toimenpiteitä, joilla edistetään heikoista oloista tulevien lasten osallistumista.***

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artikla: *Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojelu. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on työntekijöiden sosiaaliturvasta ja sosiaalisesta suojelemisesta, sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta ja sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyaikaistamisesta.

19. Asuminen

Kohtuutasoisten asuntojen puute ja asumisen epävarmuus ovat edelleen suuri ongelma eri puolilla EU:ta. Ne voivat johtaa taloudellisen riskinoton lisääntymiseen, häättöihin, vuokranmaksun ja asuntolainamaksujen viivästymiseen ja ääritapauksissa asunnottomuuteen. Asuntojen saatavuutta heikentävät myös asuntojen tarjonnan rajoitukset ja vuokramarkkinoiden vääristymät. Kohtuutasoisten asuntojen puute estää myös työvoiman liikkuvuutta, nuorten sijoittautumista työmarkkinoille sekä tulevaisuudensuunnitelmien ja itsenäisen asumisen toteuttamista.

- a. *Sosiaalista asuntotarjontaa tai asumistukea on järjestettävä niille, jotka sitä tarvitsevat. Heikossa asemassa olevia on suojattava hädöltä, ja pieni- ja keskituloisia talouksia on tuettava omistusasunnon hankkimisessa.*
- b. *Asunnottomille on järjestettävä tukimajoitusta, johon on kytkettävä muita sosiaalipalveluja sosiaalisen integroitumisen edistämiseksi.*

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 34 artikla: Yhteiskunnallisen syrjäytymisen ja köyhyyden torjumiseksi unioni tunnustaa oikeuden – asumisen tukeen tarkoituksena turvata ihmisarvoinen elämä jokaiselle, jolla ei ole riittävästi varoja – ja se kunnioittaa tätä oikeutta.

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on syrjinnän torjuminen. SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, että unioni tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, kun kyse on sosiaalisen syrjäytymisen torjumisesta.

20. Peruspalvelujen saatavuus

Peruspalveluja, kuten sähköiseen viestintään, liikenteeseen, energiaan (esim. sähkö ja lämmitys) ja rahoitusalaan liittyviä (esim. pankkitili) palveluja, jotka takaavat ihmisten täyden sosiaalisen osallisuuden ja yhtäläiset työllistymismahdollisuudet, ei aina ole tarjolla ainakaan kaikille niitä tarvitseville. Esteenä voi olla esimerkiksi hinta, infrastruktuurin puuttuminen tai se, ettei palveluja ole mukautettu vammaisten tarpeisiin.

- a. *Kaikille on taattava kohtuuhintainen mahdollisuus käyttää peruspalveluja mukaan luettuina sähköiseen viestintään, energiaan, liikenteeseen ja rahoitusalaan liittyvät palvelut. Näitä palveluja tarvitseville on tarjottava tukitoimia niiden saamiseen.*

SEUT-sopimuksen 151 artiklassa määrätään, että unionin ja jäsenvaltioiden tavoitteena on riittävä sosiaalinen suojelu ja syrjinnän torjuminen.